

PROGRAM

Skatteförslag för mer jämställdhet

2009-03-07

Förord

Den liberala jämställdhetspolitiken strävar efter ett samhälle där varje person – kvinna som man – har likvärdiga chanser att forma livet som hon eller han själv vill. Denna strävan efter lika villkor löper som en röd tråd genom liberalismen och har engagerat många genom tiderna. Den liberala feminismen har stolta förebilder i bland annat Mary Wollstonecraft och John Stuart Mill, som tidigt drev frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Gemensamt för dem och andra tidiga liberala jämställdhetsdebattörer var att de närdes av en övertygelse om att ökad jämställdhet leder till ett mer demokratiskt och välfungerande samhälle. Det är i den andan som Folkpartiet än idag strävar efter att förändra de omotiverade könsskillnader som råder.

Jan Björklund
Nyamko Sabuni
Helene Odenjung

Bakgrund

Sverige betraktas ofta som ett av världens mest jämställda länder. Kvinnor och män omfattas av samma lagar och regler. Vi har lika rättighet till utbildning och arbete. Jämfört med många andra länder har vi en jämn könsfördelning i politiken. Föräldraförsäkring och pappamånader har möjliggjort ett ökande uttag av pappors föräldraledighet. Det är lång väg kvar till en jämställd fördelning, men svenska pappor tar åtminstone ut en del föräldraledighet, ofta de två pappamånaderna eller mer.

När det gäller jämställdhet på arbetsmarknaden ligger vi dock inte bland de ledande länderna. Vi har ett internationellt sett stort lönegap mellan kvinnor och män. Vi har en låg andel kvinnor på chefspositioner, trots att flickor presterar bättre i skolan och trots att de allra flesta kvinnor yrkesarbetar (*The Global Gender Gap Report*, World Economic Forum, 2008).

Vi tror ofta att en ny generation kommer att vara annorlunda än de tidigare. Men även om de yngsta kvinnorna och männen är mer jämställda på arbetsmarknaden, så återkommer ofta de gamla könsmönstren i 30-årsåldern. Det är i den åldern de flesta skaffar sitt första barn.

I många familjer faller det sig då så att mannen tar ett större ansvar för lönearbetet och att kvinnan i större utsträckning tar hand om barn, städning, tvätt och matlagning. Mäns yrken ger ofta mer betalt, vilket också bidrar till att mamman i de flesta familjer stannar hemma längre tid med barnen. Att kvinnor och män väljer olika mellan karriär och hemarbete beror förstås i stor utsträckning på traditioner och omgivningens förväntningar. Vi är alla formade av det samhälle vi lever i.

Könsmönstret, som blir tydligt när unga par bildar familj, är en tradition som är svår att bryta. Men traditioner kan inte förklara skillnaden mellan Sverige och andra länder. Vi är knappast mer traditionsbundna än vår omvärld, kanske snarare tvärtom. I stället får vi försöka hitta förklaringar i hur vi har organiserat vårt samhälle.

Trygghetssystemen – både problem och lösning

Våra trygghetssystem har gjort att en mycket hög andel kvinnor lyckas förena arbete och barn. Föräldraförsäkringen, i kombination med en barnomsorg av mycket hög kvalitet, är till exempel avgörande för vårt lands höga födelsetal jämfört med många andra europeiska länder. De system vi har byggt upp är bra inte bara ur ett jämställdhetsperspektiv utan för vårt lands ekonomi som helhet och något vi ska vara stolta över.

Men samma system kan vara en orsak till att Sverige inte alls utmärker sig vad gäller jämställda karriärer. Relativt höga skatter gör att det är få som väljer att ta hjälp med hushållsarbetet. De generösa reglerna för föräldrapenning och deltidsarbete – föräldrar har rätt att arbeta 75 procent tills det yngsta barnet fyller åtta – gör att det är många som då väljer att själva sköta hemarbetet med allt vad det innebär.

Deltidsarbetet är mer utbrett i Sverige än i de flesta andra jämförbara länder och det är främst kvinnor som väljer att gå ner i arbetstid när barnen kommer. Deltidsarbetande mammor ses som riskabel arbetskraft i förhållande till papporna. De får en sämre löneutveckling och sämre pensioner.

Även i andra länder tar mammorna huvuddelen av föräldraledigheten (pappaledighet är ofta ett okänt begrepp) och stannar dessutom hemma länge, trots en mindre generös föräldraförsäkring än den svenska. Men när de väl går tillbaka till arbetet gör de det på heltid i större utsträckning och konkurrerar därmed med männen på lika villkor. Det är ofta självklart att ta hjälp med sysslorna i hemmet, på samma sätt som det för svenska föräldrar är självklart att ta hjälp med barnomsorg.

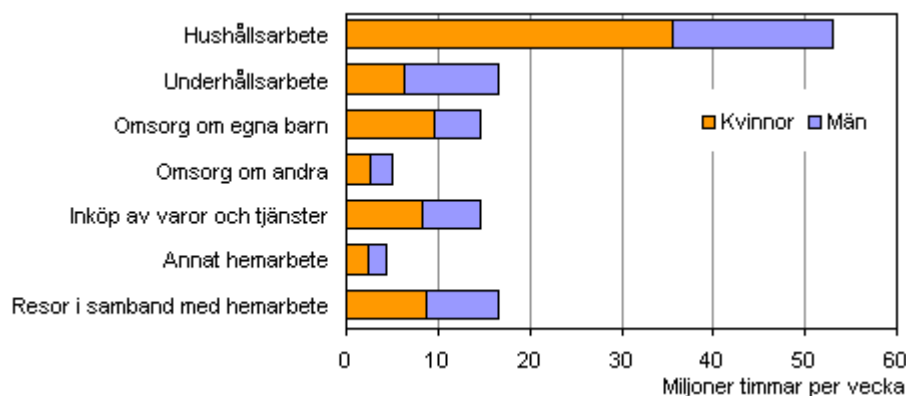
Det obetalda arbetet

Kvinnor lönearbetar färre timmar än män och med kvinnors större ansvar för hem och barn blir antalet arbetade timmar i veckan lika stort. Men även om summan av betalt och obetalt arbete inte skiljer sig åt mellan könen, präglas den av stora olikheter. Det framgår när SCB har mätt fördelningen av hushållssysslor (*Tid för vardagsliv, Kvinnors och mäns tidsanvändning*, 2003).

Kvinnor ägnar dubbelt så mycket tid som män till hushållsarbete. Mäns arbete är i högre utsträckning betalt och sker under dagtid på vardagar, medan kvinnors arbete är jämnare utspritt över dagen och veckan. Mäns vardagsliv kännetecknas därmed av en tydligare åtskillnad mellan arbete och fritid. Kvinnors fritid är mer fragmentarisk, bestående av kortare lediga stunder som oftare avbryts av hemarbete.

Timmar per vecka för hemarbete

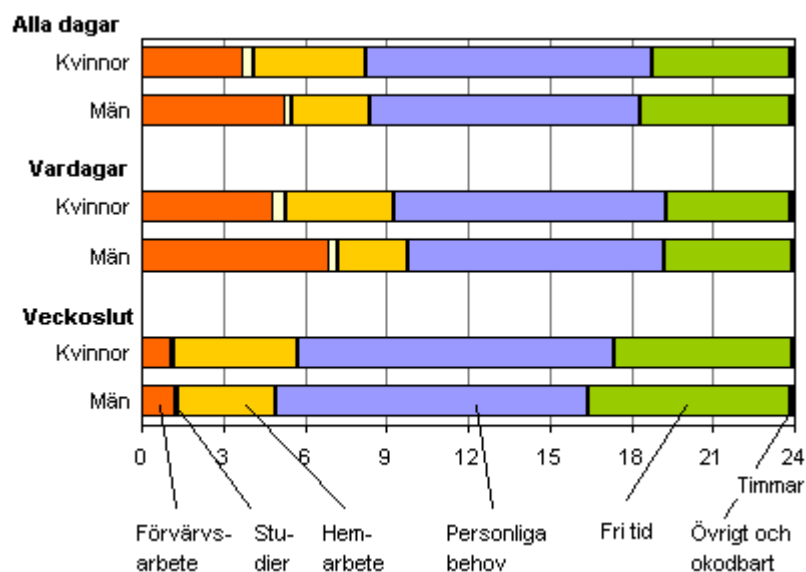
Timmar per vecka

Det utförs ca 128 miljoner timmar per vecka i förvärvsarbete. Av dessa timmar utför kvinnor 42 procent och män 58 procent. Ungefär lika många timmar per vecka utförs i hemarbete. Av dessa timmar utför kvinnor 58 procent och män 42 procent.

Genomsnittlig tid för aktiviteter veckodagar respektive veckoslut

Timmar per dag

Mäns arbete sker i högre utsträckning under dagtid och på vardagar. Kvinnors arbete är jämnare utspritt över dagen och veckan. Mäns vardagsliv kännetecknas därmed av en tydligare åtskillnad mellan arbete och fri tid.

Källa: [Tidsanvändningsundersökningen, SCB, 2003](#)

Trots att det obetalda hemarbetet i sin helhet är relativt jämt fördelat (58 procent för kvinnor och 42 procent för män) så är hushållsarbetet ojämnt fördelat. Kvinnor tar ansvar för 2/3-delar av sysslorna. Hushållsarbetet är inte tidsreglerat och många kvinnor upplever att de aldrig kan koppla av. De får sällan någon längre, sammanhängande vila. Ur detta föds bland annat den stress och press som i många fall drabbar kvinnor och som har blivit nästintill synonymt med vår tid. Det kan vara en orsak till att kvinnor är långtidssjukskrivna och förtidspensionerade i betydligt större utsträckning än männen.

Kvinnors huvudansvar för hushållsarbetet och barn är huvudorsaken till att kvinnors förankring i arbetslivet är svagare. Det finns till exempel ett starkt samband mellan familjesituation och kvinnors representation på chefspositioner. Så länge män och kvinnor är ensamstående och barnlösa så är de chefer i ungefär samma utsträckning. Efter att män och kvinnor inlett ett sammanboende och/eller fått barn så uppträder emellertid ett könsgap som är bestående under återstoden av deras yrkesliv (Bygren & Gähler, Ekonomisk Debatt nr 1, 2008).

En jämnare fördelning hemma skulle innebära en jämnare fördelning av yrkesavbrotten mellan kvinnor och män och därmed öka kvinnors möjlighet att nå jämställdhet med männen på arbetsmarknaden. Det som brukar kallas "barnrisken" – den som arbetsgivarna tar när de anställer kvinnor – blir med en jämnare fördelning inte fullt så koncentrerad till just kvinnorna.

Den jämställdhetsbonus som regeringen infört är ett mycket viktigt bidrag till ett mer jämställt föräldraskap med bättre möjligheter för pappor och barn att tidigt skapa en nära relation. Men kvinnors möjligheter att nå framgång på arbetsmarknaden är begränsade så länge det praktiska ansvaret för hushåll och barn i huvudsak är kvinnornas ansvar.

Hushållsnära tjänster – ett bra steg på vägen

För att lyfta ansvaret för det obetalda arbetet från kvinnornas axlar behövs samhällsinsatser. Här spelar regeringens införande av skattereduktion för hushållsnära tjänster en mycket viktig roll.

Den skattereduktion för hushållsnära tjänster som allianspartierna införde den 1 juli 2007 är en mycket viktig reform för att kvinnor och män lättare ska kunna kombinera jobb med familj och för att jämna ut arbetsfördelningen i hemmen. Att kunna anlita ett företag som utför städning eller barnpassning är också en viktig del av en fungerande och viktig tjänstesektor. Fler har nu valt att ta hjälp i hemmet och svarta tjänster blir vita. Att det är en reform av särskild angelägenhet för kvinnor märks i statistiken – av de som beviljades skattereduktion för hushållstjänster under 2007 var de allra flesta kvinnor (Skatteverket, 2009).

En brist i reformen har varit den tekniska lösningen vad gäller skattereduktionen, som är utformad så att människor får ansöka om den i efterhand och därmed ligga ute med pengarna under lång tid. För många människor har det i realiteten fortfarande inneburit för stora påfrestningar på privatekonomin och systemet har upplevts som krångligt.

Men från den 1 juli i år förenklas systemet: Köparen – konsumenten – betalar ett halverat pris direkt och slipper ligga ute med pengarna till skatteåterbäringen. Istället är det säljaren som får utbetalning av reduktionen från Skatteverket, en så kallad fakturamodell. Detta blir en väsentlig förbättring av reformen.

Förslag: Utökat avdrag för hushållsnära tjänster för barnfamiljer

Eftersom vi vet att mycket av bristerna i jämställdhet på arbetsmarknaden uppstår när barnen kommer, bör vi nu ta ett steg till med en riktad insats för småbarnsföräldrar.

I syfte att förbättra mammors möjligheter att frigöra tid från obetalt hemarbete, föreslår Folkpartiet liberalerna att så länge hushållet har något barn som är under åtta år bör familjen kunna köpa ett par timmars hjälp i veckan med en högre reduktion, förslagsvis 75 procent.

Åttaårsgränsen är densamma som gäller för föräldraledighet och föräldraförsäkring. På det sättet balanserar möjligheterna varandra. Samma föräldrar som kan välja att gå ner i arbetstid, kan välja att istället ta hjälp med hushållsarbetet eller hitta en kompromiss mellan båda.

I familjer där man är två vuxna blir vardagslivet generellt sett lättare än i familjer med en ensamstående försörjare med svag eller kanske ingen möjlighet till avlastning av någon annan vuxen. En högre reduktion och därmed större möjligheter till hjälp med hemarbetet skulle

vara särskilt välkommen för ensamstående föräldrar. De har ofta en mycket pressad situation, både vad gäller tid och pengar.

Nytt i systemet med skattereduktion för hushållstjänster är att ROT-arbete, dvs. reparationer, underhåll och om- och tillbyggnad, även ingår. Tanken med Folkpartiet liberalernas förslag om ett utökat avdrag är att avlasta mammorna från vardagsslitet. Därför bör den extra reduktionen bara gälla hushållsnära tjänster enligt den lista som togs fram i samband med ursprungsförslaget om avdrag för hushållsnära tjänster, inte typiska ROT-tjänster.

Ekonomiska effekter

Skattereduktionen för hushållsnära tjänster infördes i juli 2007. I propositionen antogs att konsumtionen av hushållsnära tjänster som helhet skulle öka till 2,6 mdkr/år, räknat på 2005 års siffror, tack vare reformen. Det kan därför vara rimligt att anta att de totala utgifterna för hushållsnära tjänster kommer att landa på runt 3 miljarder per år de kommande åren.

En stor del av de hushållsnära tjänsterna konsumeras av barnfamiljer. Med ett antagande om att familjer med barn under 8 år står för hälften av konsumtionen, ger en höjd skattereduktion från 50 till 75 procent för dessa familjer (plus en förmodad ökning av efterfrågan på 25 % på grund av den sänkta kostnaden) en ökad kostnad för staten på 656 miljoner kronor. Om barnfamiljernas efterfrågeökning blir större och uppgår till 50 % blir den totala kostnaden för staten av den höjda skattereduktionen ca 1 miljard per år.

Uttryckt i procent handlar det om en ökning av antal heltidsanställda med mellan 11 och 25 procent, tack vare det ökade avdraget för barnfamiljer.

Enligt en rapport från Almega (*Attityder till hushållsnära tjänster*, 2009) har nästan vart annat företag inom hemservicebranschen ökat sin omsättning med mer än 25 procent under det senaste halvåret. Av alla de som nyanställs kommer 9 av 10 från arbetslöshet, vilket innebär att branschen inte bara skapar arbete utan skapar nya arbetstillfällen för personer som har stått utanför arbetsmarknaden.

Almeegas undersökning visar att efterfrågan på hushållsnära tjänster ökar trots den försämrade konjunkturen. Störst är intresset hos just barnfamiljer. Undersökningen visar att hushållen, trots konjunkurläget, prioriterar hushållsnära tjänster i förhållande till övriga utgifter i hemmet såsom resor och nöjen vid besparingar.

Avslutningsvis

Frågan om hushållsnära tjänster har många likheter med frågan om barnomsorg. Den svenska jämställdheten har mycket att tacka förskolan för. Tidigare fick den som arbetade och gjorde karriär betala barnomsorgen själv. Om vi hade fortsatt på den vägen hade det lett till en jämställdhet enbart möjlig för höginkomsttagare.

Vår strävan är att hushållsnära tjänster ska finnas tillgängliga för alla barnfamiljer, oavsett inkomst. Förhoppningsvis kan det bidra till att den svenska jämställdheten blir ett internationellt föredöme även på arbetsmarknadsområdet.